

«Війна у згадках з початку й до кінця...»

Тяжкими випробуваннями позначилося в долі родини Ямнюків із с. Орлівка воєнне лихоліття. Подружжя Івана Васильовича й Антоніни Лукашівни згадує той час із гіркотою бо кожен з них, як і мільйони українців, тоді пережив загрозу смерті. Та не скорився, вистояв у двобої зі злом, аби потім чесною працею будувати мирне майбутнє, своє і нащадків.

Влітку 1941-го Іван Ямнюк з матір'ю та вітчимою жили в Клесові. 16-річний хлопець трудився в чималому домашньому господарстві, умів добре орати, сіяти, косити, доглядати за худобою, їздити кіньми. Згодом влаштувався на роботу в кар'єр, вивозив на підводі камінь. Саме там 22 червня вперше почув гул, а потім і побачив десятки літаків з хрестами на крилах, які летіли на Схід бомбити Київ. «Війна!» — слово, що обпекло свідомість Івана й односельців. Утім, на підступах до Сарн німецько-фашистських загартників затримали частини радянських військ до 6 липня. Напередодні клесівським селянам-власникам коней місцева влада наказала на підводах прибути в Страшеве для евакуації в глибокий тил поранених бійців. Удосвіта Іван Ямнюк у числі інших поїхав у польовий госпіталь, на його віз посадили забинтованих солдатів і з ними вирушив у неблизький шлях до Рокитного. Дорогою боялися нальоту ворожої авіації, раз по раз поглядаючи на небо, але все обійшлося. У сусідньому райцентрі юнака відпустили додому без підводи, мовляв, повернемо її через декілька днів. Коли добрався в Клесів, там уже стояв полк німецької піхоти.

- Ніхто з місцевих людей не знав про репресії чи жорстокість «нового порядку» окупантів. Думали, вони прийшли тимчасово, Червона армія скоро їх прожене, попередня влада відновиться, - каже ветеран. - Проте фашисти, не гаючи часу, розпочали пошук людей з тої влади й нещадно знищували їх. Через декілька місяців працездатну молодь масово відправляли на примусові роботи в Німеччину. Забрали й мене. Гурт молоді з Клесова товарняком привезли в Сарни, там завели в нинішній агро- ліцей на ночівлю. Затим разом із сотнями бранців з усього Полісся повезли залізницею в Рівне, далі у Львів і до невідомого рейху.

Ешелон з українцями прибув у Патенбург у Західній Німеччині. На площі біля вокзалу наглядачі вишикували всіх прибулих. Яким було їх здивування, коли з легковика разом з німецькими офіцерами вийшов колишній радянський генерал Власов і закликав поповнити ряди російської «освободительной» армії для боротьби проти більшовиків. Тут, на місці, і записували добровольців. Утім, ні Іван, ні його земляки з району на таку пропозицію не пристали. Частину їх відправили на металургійний, цегельний заводи, інших — по місцевих фермах працювати в багатих хазяїв-бауерів. В їх число потрапив і Ямнюк.

Потяглися важкі будні рабської праці, з темна до темна, без вихідних і впроголодь. Іван орав, сів, збирав урожай, довго гнув спину на пана. Якось високо в небі помітив літаки із Заходу: то англійські й американські бомбардувальники прямували на цілі в німецьких містах. Бауер служив у місцевій зенітній частині офіцером. Одного дня таємно повернувся додому, перевдягнувся в цивільне, наклеїв вуса й бороду, а форму та зброю заховав на горищі будинку. Іван зрозумів, що справи фашистів кепські, вони відступали на всіх фронтах. Пішов до знайомих на цегельний завод. Тут його застав наліт американської авіації, всі сховались у бомбосховище. Раптом двері відкрилися, з'явилися озброєні німці, взяли на приціл автоматів українців, бо на території підприємства загинув їх солдат. Тільки вмовляння старого майстра, теж німця, який став на коліна, просячи не розстрілювати невинних людей, врятували життя Івану й усім у сховищі.

Стрілянина й вибухи довкола ставали сильнішими, через добу американський загін вступив у місто. Бранців повернули в радянську зону Німеччини. Івана Ямнюка мобілізували в Червону армію. Їх полк улітку 1945 року перевели в Росію, у місто Куйбишев, де готували до бойових дій на Далекому Сході. У серпні на станції вже сідали

в ешелон для відправки на війну з Японією, коли надійшла звістка про поразку імперіалістів. Відтак залишились на місці попередньої дислокації, а додому рядовий Ямнюк повернувся тільки через два роки, у 1947-ому. Рідні переїхали в Орлівку. Демобілізований став одним з перших колгоспників артїлі з центром у Костянтинівці. Опанував в училищі (нинішній агролицей) професію тракториста й чотири десятиліття сумлінно трудився в колективному господарстві.

Там же, у рільничій ланці, працювала його дівчина Антоніна. Коли прийшов з армії, одружився з нею. Вона пережила воєнне лихоліття в Сарнах. Її 13-річну разом з іншими підлітками окупанти змушували виконувати тяжкі роботи. Згадує, як на розчистці залізничного вузла від снігу хтось із молоді випадково влучив сніжкою у фашистського єфрейтора. Той вихопив автомат і хотів розстріляти всіх, але начальник станції умовив німця не робити цього. Той дав чергу в повітря... Батько дівчини Лукаш Болтрик теж зазнав рабства в далекій Німеччині, утік звідти й переховувався вдома до приходу радянських військ. Потім воював у Червоній армії проти ненависних загарбників.

Війна для подружжя Ямнюків затьмарила юні роки, зарубцювалась сумними спогадами в душі й донині. Шестеро дітей виростили вони, діждали внуків, правнуків. Добрий господар Іван Васильович зумів побудувати а>£ чотири хати для синів. Вони обрали кожен свій шлях, але хоч би як важко було, жили в мирній країні. А про далекі трагічні й героїчні дні страждань і боротьби Ямнюкам нагадують медалі, вручені напередодні 65-річчя Великої Перемоги. Антоніна Лукашівна винесла їх зі світлиці в чистій хустині, у коробочках з посвідченнями. «Так і не приміряли ще жодного разу», - сказала з усмішкою і водночас з якимось щемом у голосі. А ми вибачились, що потривожили болючу пам'ять ветеранів Великої Вітчизняної...

Анатолій ПЕТРУК.